

Motion

1978/79:1873

av Per Olof Sundman m. fl.

om bidrag till kulturellt utbyte med Grönland

Grönland utgjorde förr i tiden närmast en dansk koloni. Om dess historia kan i korthet följande återges.

En första nordisk bosättning ägde rum 985 när Erik Röde landsförvisades från Island. Bosättningen fick sådan omfattning att ett biskopssäte upprättades 1126. År 1261 kom Grönland under den norska kronan. På grund av klimatförsämring, sviktande kontakter med Island och Norge och andra ej helt utredda skäl gick den nordiska bosättningen under i början av 1500-talet. Den "eskimoiska" (grönländarna avvisar beteckningen eskimo) invandringen ägde rum under 1300-talet. En ny norsk-dansk kolonisation påbörjades med den norske missionären Hans Egede 1721. Den dansk-norska suveräniteten över Grönland hade då hävdats länge bl. a. i konflikt med nederländska intressen. När den norsk-svenska unionen upprättades 1814 förblev Grönland, liksom Färöarna, under den danska kronan.

I mitten av 1800-talet påbörjades en ny kulturell utveckling: två seminarier inrättades, ett skriftspråk skapades och Grönland fick ett eget tryckeri, vilket i sin tur medgav utgivning av en tidning och viss inhemsk litteratur. De första formerna av lokalt självstyre etablerades 1862, dock helt dominerat av danskar. År 1908 infördes "kommuneråd" och "landsråd", 1925 tillkom "sysselråd" och fattades viktiga beslut om förbättrat undervisningsväsende.

Fram till andra världskriget drev danskarna en medveten isolationspolitik vad angick Grönland, icke minst i avsikt att skydda den grönländska befolkningen – en politik som oavsett sitt syfte blivit hårt kritiserad. Med den tyska ockupationen av Danmark inleddes en ny epok. De omedelbara kontakterna mellan Danmark och Grönland bröts. Efter kriget övergav Danmark isolationspolitiken, och i en omfattande lagsiftning 1950 påbörjades en utveckling av Grönland till ett "modernt land". År 1953 definierades Grönland i den danska grundlagen som en del av Danmark, som ett särskilt amt.

Den grönländska befolkningens – Grönland har i dag drygt 50 000 invånare – krav på vidgad självstyrelse har därefter vuxit i styrka. Ett förslag om en "hemmestyrelse" har utarbetats och efter beslut i folketinget förelagts grönländarna till folkomröstning den 17 januari 1979. Något mer än 70 % av de röstande var positiva.

Omröstningsresultatet innebär att Grönland kommer att få samma konstitutionella status som Färöarna fick 1948, dvs. en form av självstyrelse och självständighet som successivt kan utvecklas i takt med de ekonomiska,

sociala och kulturella förutsättningarna.

Nordiska rådet bestod ursprungligen av fem suveräna stater, Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Kretsen av nordiska länder har därefter utvidgats med Färöarna och Åland med deras särskilda ställning. Rimligen kan man räkna med att kretsen inom kort kommer att ytterligare utvidgas med Grönland.

Efter andra världskriget har intresset för Grönland, för grönländska förhållanden och grönländsk kultur vuxit snabbt i de nordiska länderna. Det står i dag klart att Grönland representerar ett lika värdefullt inslag i det nordiska kulturmönstret som Färöarna och det samiska området.

Denna omständighet har observerats och diskuterats i Nordiska rådets kulturutskott. Utskottet påpekar i sitt betänkande över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet till 26:e sessionen i Oslo 1978 att utskottet "finner det naturligt och angeläget att kulturförbindelserna med Grönland nu ges ökad uppmärksamhet". I utskottets betänkande till 1979 års session i Stockholm upprepas detta påpekande. Det framhålls att Knud Rasmussen Højskole (folkhögskola) i Holsteinsborg sedan ett antal år fungerat som en kulturell bro mellan Grönland och det övriga Norden.

En grönländsk "förening Norden" är under bildande med sekretariat i nyssnämnda folkhögskola och har sannolikt konstituerats vid behandlingen av denna motion.

Sveriges bilaterala kulturutbyte med Danmark, Finland och Norge är tämligen väl utvecklat och bygger i icke ringa mån på ett system av fonder eller motsvarande. Kulturutbytet med Island och Färöarna baseras på de små belopp som anvisas under G 8. Bilateralt nordiskt kultursamarbete m. m. (propositionen 1978/79:100, bil. 12) och som innevarande budgetår uppgår till 80 000 resp. 25 000 kr.

Ett kulturutbyte med Grönland försvåras självfallet av de långa avstånden och de höga reskostnaderna. En statlig insats är angelägen och nödvändig. Under ett inledningsskede kan det statliga bidraget begränsas till ett så lågt anslag som 25 000 kr. Detta bör ställas till svenska Föreningen Nordens disposition för att på lämpligt sätt användas främst för att täcka kostnader för resor till och från Grönland, för såväl svenskar som grönländare. Samråd bör äga rum med den grönländska Norden-föreningen sedan denna bildats.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi

att riksdagen för kulturellt utbyte med Grönland anslår 25 000 kr.
under G 8. Bilateralt nordiskt kultursamarbete m. m. (propositionen 1978/79:100, bil. 12).

Stockholm den 23 januari 1979

P. O. SUNDMAN (c)

ALLAN HERNELIUS (m)

GUNNAR RICHARDSON (fp)

STURE PALM (s)

C.-H. HERMANSSON (vpk)